

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nicolai Svsii E Societate Iesv Opvscvla Litteraria

Suys, Nicolas

Antverpiae, 1620

VII. De verbis, quæ prima styli pars: ac primùm de antiquis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69342)

nes præter Platonem reliquissent, Legam, inquit, nihilominus. Plato enim mihi vnus instar est multorum millium. & rectè. Poëma enim reconditum, paucorum approbationem, oratio popularis assensum vulgi debet mouere. At si eundem Platonem vnum auditorem haberet Demosthenes, cum esset relictus à cæteris, verbum facere non posset. Sed cur à me relinquatur, quod paulò antè Cicero, quodque prodesse potest ad hanc rem maximè? Id ipsum est summi oratoris summum oratorem populo videri. Quare tibicen Antigenidas dixerit discipulo sanè frigenti ad populum, *Mihi cane, & Musis.* Ego huic Bruto dicenti, vt solet, apud multitudinem, *Mihi cane & populo, Brute, dixerim.* Hæc Cicero, vbi docet, eundem oratorem doctis probari debere, qui populo probatur. Quod cum ad inuentionem spectet & dispositionem, præsertim tamen ad elocutionem, quæ prima in animum auditoris incurrit, & mentem occupat.

CAPVT VII.

De verbis, quæ prima styli pars, ac primum de antiquis.

HOciam igitur in causâ maneat, eum stylium principatum obtinere, qui maximè aptus instructusque, vt in omnium aut plurimorum

morum animos dominetur, ibi regnum suum
exerceat, ibi obtineat imperium. Quod ta-
men si quis sine arte fieri posse confidat, nã
ille parum modestè & consultè naturæ no-
stræ vires metitur, & tot iam antè sæculorum
vnanimem consensum nimis temerè & ar-
roganter profligare conatur. Nos interim eo-
rũ latus prememus, qui à maioribus non de-
generes, veræ, germanæ legitimæq; eloquen-
tiæ viam inuestigant; & præceptiones non-
nullas profertemus, quibus stylus limatior ac
politior ad multorum voluptatem, ad non-
nullorum vsum atque vtilitatem resplende-
scat. Nec moror amplius: ne porta viæ sit lon-
gissimum, quã licet erumpo, vt in hoc campo
decurram, & mitiori arbitrorum lege, non
seuerissimã iudicum religione sententiam
pronunciem. Illud igitur statuo: Cùm verbo-
rum delectus optimorum origo sit eloquen-
tiæ, non immeritò ex Cæsaris opinione tan-
quam scopulum refugiendum esse insolens
& infrequens verbum. Cauendum tamen,
ne, dum naufragium deuitamus, in inhospiti-
tas cautes, insulasque soli & cælo exosas eii-
ciamur: vbi stylus fame contabescat, aut ex-
succas quodammodo atque omnium pedi-
bus tritas ac semineces herbas legat, aut exa-
nimes quasi cortices rodatur: ne obuiis, inquã,
verbis squalescat oratio, nullasque seposi-
tas, atque interioris notæ dictiones vsurpare

audeat. Id fiet, si prudenter cūm alia, tum eas quæ antiqua dicuntur, expenderit. Labyrinthus hic est, non diffiteor: tot opinionum viæ atque amfractus vndique circulantes reperiuntur. Sunt, qui omnia, quæ Ciceronis ætate minùs vsurpata fuere, de ponte deiiciant; sunt, qui eadem attollere conantur.

*Quint.
l. 8. c. 3.*

*Camp.
c. 3. de
Imita-
tione.*

Quintilianus lib. 8. cap. 3. rigidam atque asperam censuram exercet: ex cuius mente, ni fallor, vir summâ vitæ integerrimè actæ, & constantissimè peractæ gloriâ illustris Edmundus Campianus omnes ante Ciceronem inter antiquos numerat. Quinque Latinæ eloquentiæ tempora his propè verbis describit. In prioribus certè quatuor nihil mutabimus; postremum breuitatis causâ nostro stylo dabimus. *Primum, inquit, antiquissimum eorum, qui ab V. C. vsque ad Liuium Andronicum circiter quingentis annis floruerunt. Secundum tempus vetustum, annorum penè centum, qui inter Liuium illum, & M. Tullium fluxerunt. Vixerunt hac ætate Plautus, Cato, Terentius, Lucretius, horriduli illi: multi præterea, quorum opera perierunt, Ennius, Næuius, Cæcilius, Pacuuius, Actius, & oratores plurimi. Sequitur tertio loco Ciceronis ætas florentissima. In eâ principes Cicero, & Caesar habiti: laudati Varro & Salustius, T. Liuius in suo genere visus excellere. His annumeratur Cornelius Celsus medicus: in poëtis verò heroicis Virgilius, elegiacis Ovidius, lyricis Horatius. Ciceronis equalium ha-*
bentur

bentur epistole Cæcinnæ, Pollionis, Cælij, Planci, Pompeij, M. Bruti, Lucij Luceij, Marcelli, Dolabella, Sulpitij: ex quibus conici potest, quàm illud seculum ferax oratorum fuerit. Quartum tempus ab Augusti Cesaris interitu, ad annos plus minus octuaginta. Quo seculorum decursu, vt poetas taceam, oratores, historici, grammatici celebres, Columella, Valerius, Plinius, Suetonius, Quintilianus, Cornelius Tacitus, Q. Curtius, Asconius Pædianus, Aulus Gellius, Macrobius, Donatus, Seruius, Priscianus, ab illo nitore Ciceroniani seculi plurimum degenerauerunt: idq; Fabius ingenue confitetur: Dicendi, inquit, mutauimus genus, & ultra nobis, quàm oportebat indulsumus. Hæc virtute, doctrinâ, constantiâ inter primos sui seculi viros Campianus de primis quatuor ætati- bus: quintam verò ad nos vsque producit, Doctoresque Ecclesiæ, cæterosque illustres, aut non obscuros enumerat. Ramus autem in Ciceroniano suo Liuium inter nouos collocat, quasi sine imaginibus ignobilem prope homuncionem, terræ filium, aut, si ma- uis, nepotem: Terentium verò florentis æui esse vult, non vetusti aut effæti. Adrianus Cardinalis non multum à Campiano recedit: antiquissimorum æuum prorogat vsque ad Liuium Andronicum per annos 514. antiquorum vsque ad Ciceronem per annos centum: perfectorum fuisse vult idem, quod Ciceronis: doctorum, quod post Cicero-

Nota plo-
rosque
horum
intra o-
ctuage-
simum an-
num ab
Augusto
vixisse,
nō omnes.
proiectus
est calore
nimio ul-
tra metā.

Ramus,

Adria-
nus
Card.

nem. Sicalij aliter, quisque pro suo sensu. Ad ipsum me Tullium si consulendi gratiâ conferam, de Catone eiusque coætaneis sic ait:

Cicero. Antiquior est huius sermo, & quadam horridiora verba: ita enim tum loquebantur. De Galbâ verò paucis interiectis: Nescio quomodo huius, quem constat eloquentiâ prestitisse, exiliores orationes sunt, & redolentes magis antiquitatem, quàm aut Lælij, aut Scipionis, aut etiam ipsius Catonis. De Lælio ipso paulò post: Sed multò tamen vetustior & horridior, quàm Scipio: & cum sint, in dicendo varia voluntates, delectari mihi magis antiquitate videtur, & libenter verbis uti paulò magis priscis Lælius. Ibidem: Spurius Mummius antiquus vocabatur, Scaurus in antiquis habitus; Cotta veterator: sed post Catonem. Non temporum illud vitium inuenio; sed hominum. Quid plura? Non magni ad instar momenti habet, an post Catonem prisci oratores vocari debeant; cum eorum nullum propè vestigium supersit, cui insistere possimus, vel ad laudem arduè, vel ad periculum abruptè. De Poëtis latior disceptandi palæstra; sed aliorum illi supercilium non expectarunt. Ipsi consecraneos suos naribus suspendunt, nonnulli etiam quasi de plaustro conuiciantur: nec aliorum laudes expectant; se ipsos laudant. Ennius primum se poëtarum gloriatur: priorum versus ut incultos & informes spernit planè atque contemnit.

Quos

Quos olim Fauni, vatesq̄, canebant,
 Cùm neque Musarũ scopulos quisquã superarat,
 Nec dicteĩ studiosus erat.

Huic Cicero aurem vellicat: Et luculentè qui- Cicero.
 dem scripserunt, etiamsi minùs, quàm tu, politè Nec
 verò tibi aliter videri debet, qui à Neuiò vel sum-
 pſisti multa, si fateris: vel, si negas, surripuisti. De
 eodem Quintilianus: Ennium sicut sacros lucos Quint.
 adoremus, in quibus grãdia & antiqua robora iam lib. 10.
 non tantam habent speciem, quàm religionem. cap. 1.
 Quid multis opus? Laudet sanè seipsum En-
 nius, satis multi vituperant; nec alijs parciùs
 sua vitia impingunt: Attilium scriptorem fer- Cic. h. 1.
 reum vocat Lucilius: Lucilium Horatius ait de Fin.
 lutulentum fluere. Ego sic iudico ante Horat. satyra
 Virgiliũ poëtas cautissimè legendos esse, atque ult. l. 1.
 illam prudentiam adhibendam, quam Quint.
 Quintilianus adfert lib. 10. cap. 1. ante Ciceronem lib. 10.
 verò oratores sic legi debere, vt non temerè cap. 1.
 vsurpemus, quæ ante nos nemo classicorum
 in vsũ reuocauerit. Quod tamen ita intelli-
 gi cupio: nisi illustris aliqua dictionis maie-
 stas loco eximio congrueret, aut tempori: nisi
 aut utilitas manifesta aut necessitas. Præclarè ep. 114.
 Seneca: Multi ex alieno saculo petunt verba: duo- Illud om-
 decim tabulas loquuntur: Gracchus illis, aut Cras- nino ser-
 sus nimis culti & recentes sunt: ad Appium vsque uandum,
 & ad Coruncanum redeunt. Quidam contra, dum ne quid
 nihil nisi tritum & vsitatum volunt, in sordes in- omni re
 cidunt. Vtrumque diuerso genere corruptum est, potissi-
 tam dur est.

tam mehercules, quàm si vellent splendidis vti, ac sonantibus & poetice, necessaria, & in vsu posita vitare: tam hunc dicā peccare, quàm illum. Alter se iusto plus colit, alter se iusto plus negligit: ille & crura, hic nec alas quidem vellit. Ita inquam est, caput omnis rei modus & moderatio: quam qui negligit, frustra se iactat & venditat. Hanc in eâ, quam pertractamus, re Quintilianus nobis, & prudentius etiam Cicero describit. Quintilianus lib. 1. cap. 6. Verba à vetustate repetita non solum magnos assertores habent, sed etiam afferunt orationi maiestatem aliquam, non sine delectatione: nam & auctoritatem antiquitatis habent, & quia intermissa sunt, gratiam nouitati similem parant. Sed opus est modo, vt neque crebra sint hæc, neque manifesta: quia nihil est odiosius affectatione, nec vtique ab vltimis & oblitteratis repetita tēporibus: qualia sunt TOPPER, & ANTIGERIO, & EXANCLARE, & PROSAPIA, & Saliorum carmina, vix sacerdotibus suis satis intellecta. Pergat Quintil. & altero etiam loco hunc locum corroboret ac constabiliat. Cum sint autē verba propria, ficta, translata: propriis dignitatē dat antiquitas. Namque & sanctiorem, & magis admirabilem faciunt orationem, quibus non quilibet fuerat vsurus: eoque ornamento acerrimi iudicij P. Virgilius vnice est vsus. Olli enim, & Quianam, & Mi, & Pone, pellucet, & adspargunt illam, quæ etiam in picturis est gratissima, vetustatis inimitabilem arti auctoritatem. Sed vtendum modo, nec ex vltimis

Quint.
l. 1. c. 6.

l. 8. c. 3.

ultimis tenebris repetenda. Satis est vetus, QUÆSO, quid necesse est dicere OPPIDO, quo sunt vsi paulùm tempore nostro superiores? vereor vt iam non ferat quisquam. Certè ANTIGERIO, cuius eadem significatio est, nemo nisi ambitiosus vt etur. ÆRUMNAS quid opus est? tanquam parum sit, si dicatur Labor. Horridum, REOR; tolerabile, AVTUMO; tragicum, PROLEM DUCENDAM; VNIVERSAM EIVS PROSAPIAM, insulsam. Quid multa? totus propè mutatus est sermo. Quædam tamen adhuc vetera vetustate ipsa gratiùs nitent, quædam etiam necessariò interim sumuntur. EMANCIPARE, & FARI; & multa alia etiam audientibus grata inseri possunt; sed ita demum, si non appareat affectatio. In quâ mirificè Virgilius.

Et Hormethiorum amator iste verborum,

Iste, iste rhetor, namque quatenus totus

Thucydides Britannus, Atticæ febres,

Tau Gallicum imminet: ipsemet malè illisit.

Ita omnia ista verba miscuit fratri.

Cimber hic fuit, à quo fratrem necatum hoc Ciceronis dicto notatum est, Germanum Cimber occidit. Ingeniosè quidem Rhetorum florentissimus: æquo tamen ferocior & atrocior ipsius stylus: nimium sæuit, & ipsum Ciceronem non vno loco fodicat aut lancinat.

Aerumnas, inquit, quid opus est? Opus sibi fuisse Cicero indicauit, & non tantum in oratione post reditum in Senatu dixit æternas ærumnas, verum etiam huius dictionis vim eximiam,

Virgil.

Cic. l. 3.
de Fin.

miam, & vsum non illaudatum apud maiores probat lib. 3. de Finibus bonorum & malorum, ipso extremo limine: *An, cum de omnibus gentibus optimè mererere, cum opem indigentibus salutemq; ferres, vel Hercules perpeti arumnas. sic enim maiores nostri labores non fugiendos, tristissimo tamen verbo Aerumnas, etiam in Deo nominauerunt.* Quin imò & vocis huius obseruator sedulus eam definire ac describere voluit Tusc. lib. 4. *Aerumna, inquit, aegritudo laboriosa est.* Hinc & *arumnosus* deriuatum non semel apud eundem in honore est.

Cicer.
Tusc.
lib. 4.

Cic. de
Vni-
uerso.

Nec satis animaduerto cur adeò satyricè in alteram dictionem acerbus sit: VNIVERSAM EIVS PROSAPIAM, *insulsum*, inquit. Idem nuper æmulatus est, nescio quis (nomen lubens taceo improbissimorum hominum, quibus vnicum numen est, quod in cerebro suo dedicarunt: *ita videtur.*) recens homo, & quasi sacrilegium quoddam inculat Salustij facinus, quòd *veteris prosapia* dixerit: & non antiquam tantùm vocem, sed peregrinam esse omnibus viribus obtinere conatur, atque circa *περοπρωπια*, *περοπρωπ* Græculorum more mirum quàm ineptit. Meliùs, meliùs, & modestiùs Cicero, cui tamen perpetuam dictaturam in Romanâ eloquentiâ nemo abrogare audeat: priscam quidem agnoscit vocem, sed non arroganter tamen eam fastidit: *Deinceps Iquem at-*
que

que Iunonem, reliquos fratres inter se agnatosq; v-
 surpare atque appellare solemus, & eorum, vt vta-
 mur veteri verbo, profapiam. Non hîc Plautum,
 Appuleium, Ammianum cito: numerus sunt:
 Ciceronem iterum audire malo, & iam ag- *Cicero.*
 minatim pro se contra Quintilianum præ-
 liantem contemplari. Neque enim illud fugerim
 dicere, vt Cælius, Quâ tempestate Pœnus in Italiam
 venit: nec Prolem aut Sobolem aut Effari aut Nun-
 cupari, aut, vt tu soles, Catule, Non rebar, Non opi-
 nabar, & alia multa, quibus loco positis grandior
 atque antiquior oratio sæpè videri solet. Quorsum
 igitur hæc omnia? An eorum me aduocatum
 profiteor, quibus & vinum vetus, ita dictio
 quæ vetustissima, eadem sapientissima vide-
 tur? Quin imò citra modum stare potiùs ora-
 tionem desidero, quàm vltra modum proce-
 dere. Inculpatius enim vitium pudoris quàm
 impudentiæ, & interdum quibusdam gratius
 quàm ipsa virtus. Procul hinc mera pestis &
 pernicies omnis elegantia, antiquarij illi,
 quos, dum paulò magis cogitatè scribit, me-
 ritò incilat Quintilianus lib. i. cap. 6. Ergo vt *Quint.*
 nouorum optima sunt maximè vetera, ita veterum *l. i. c. 6.*
 maximè noua. Similis circa auctoritatem ratio.
 Nam etiamsi potest videri nihil pescare, qui vtitur
 iis verbis, quæ summi auctores tradiderunt; multum
 tamen refert, non solùm quid dixerint, sed etiam
 quid persuaserint. Neq; enim TVBVRCHINABVN-
 DVM, & LYRCHABVNDVM iam in nobis quis-
 quam

quam ferat, licet Cato sit auctor: nec hos LOCIDICES; quanquam id Pollioni placeat: nec GLADIOLA; atqui Messala dixit: nec PARRICIDATVM; quod in Celio vix tolerabile videtur: nec COLLOS mihi Calvus persuaferit: quæ nec ipsi iam dicerent. Superest igitur consuetudo. Nam fuerit penè ridiculum, malle sermonem, quo locuti sunt homines, quàm quo loquantur. Et sanè, quid est aliud vetus sermo, quàm vetus loquendi ratio? Iam tandem

Quint. cum Quintiliano in gratiam redeo, dum pudida illa & pudenda verba, aut genera procul iubet face flere.

Quærisne vnde hæc sartago loquendi

Venerit in linguas? vnde istud dedecus, in quo

Trossulus exultat tibi per subsellia læuis?

Ab antiquariis istis, quos postremis illis verbis proscripsit accuratissimus Rhetor. Quos utinam non solum Deæ Fatuæ ac Furinæ (furiarum notationem specto) deuouisset Augustus; sed Saturno & Orco, vbi cum Iano & Euandro sermocinentur. Præclare meo iudicio

Agel. l. 1. c. 10. *Fauorinus apud Agellium lib. 1. cap. 10. adolescenti veterum verborum cupidissimo, & plerasque voces nimis prisca, & ignotissimas, in quotidianis communibusq; sermonibus expromēti, Curius, inquit, & Fabricius, & Coruncanus antiquissimi viri nostri, & his antiquiores Horatij illi tergemini, planè ac dilucide cum suis fabulati sunt: neque Auruncorum, aut Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi incoluisse Italiam dicuntur, sed ætatis suæ*
verbis

verbis locuti sunt. Tu autem perinde, quasi cum matre Euandri nunc loquere, sermone ab hinc multis annis iam disito vteris: quod scire atque intelligere neminem vis, quæ dicas. Nonne, homo inepte, ut quod vis abundè consequaris, taceres? & paulò post: Viue ergo moribus præteritis, loquere verbis presentibus. Nec minùs acutè & verè Demonax, ἐνὶ ἐρωτηθῆντι ὑπὲρ αὐτῶν λόγον πινάκῃ ὑπερ-αττικῶς ἀποκρίθηντι, ἐγὼ μὲν σε, ἔφη, ὡς ἑταῖρε, νῦν ἠρώτησα, σὺ δὲ μοι, ὡς ἐπὶ Ἀγαμέμνονος ἀποκρίνη. Cum aliquando quendam super oratione quadam interrogasset, illeq; plus quàm Atticè respondisset: Ego quidem, inquit, amice, nunc te rogavi; tu verò mihi, quasi Agamemnone regnante respondisti. Vix vlli certè opportuniùs facetias suas & sarcasmos impendisse mihi videtur Lucianus, quàm hisce sepulcrorum effossoribus, qui cum laruis & lemuribus contubernium merentur, dum demortua verba loquuntur, & quæ Numæ aut Seruij cineribus squalescunt. Pauca iuuat excerpere, quibus ὑμῆτιον scilicet ἄμα insulsissimorum hominum non difficile fuerit agnoscere. Latinè dabo: ne quid addam quod fastidium augeat. Deinde vbi obsoleta & peregrina verba, raroq; ab antiquis vsitata collegeris, hæc expeditè in eos, cum quibus conuersaris, eiaculare. Ita enim te populus ille magnus venerabitur, & admirandum suspiciet. Doctrinam itaque quæ ipsorum superat intellectum, expertam, tanquam experitiâ habitam nomina-

Lucianus.

E

bis:

bis: BATTURATA, nugatoria: pro valde dices
ANTIGERIO: pro citò, TOPER: pro bestia. similè,
BELVTVM. Quid vlteriùs progrediar? satis
 ineptiarum & inficetiarum est. Finem facio,
 atque illud ex præcedentibus colligo: vitium
 esse quàm maximum cadauerosis verbis ac
 propè cariosis & putentibus aliorum aures,
 si fas sit dicere, funestare, quæ lætum quid &
 hilare requirunt, viuudum ac vegetum; non
 nullam tamen virtutem esse interdum à diuis
 illis manibus mutuum quid sumere, quo sa-
 crator habeatur oratio. Quemadmodum
 enim effusæ prodigalitatæ vitium qui decli-
 nat, non satis sapienter in auaritiæ sordes se
 demergit: ita dum antiqui esse nolumus, id
 cauendum necessariò, ne tabernaria tantùm
 verba amplectamur, & quasi delicias nostras
 exosculemur. Serio profectò serio cauere &
 prospicere debent, quorum disciplinæ pueri
 concrediti, vt ad sacratissimum Suadæ tem-
 plum pueri paulatim ducantur, illud vt aspe-
 rè rigideque seruetur, quod Quintilianus
 inculcat. Ne quis pueros antiquitatis ni-
 mius admirator, in Gracchorum Catonisque
 & aliorum similium lectione durefcere velit:
 fient enim horridi & ieiuni.

Quint.

C A-